

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Національного університету «Київський
авіаційний інститут»,
доктору наук з державного управління,
професору
А.П. ЛЕЛІЧЕНКО

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, доктора наук з державного управління, професора, професора кафедри національної безпеки та підприємництва Національного університету «Київський авіаційний інститут» **Грищенко Ірини Миколаївни** на дисертаційну роботу **Марченка Романа Валерійовича** на тему «Взаємодія засобів масової інформації та органів публічної влади: державно-управлінський аспект», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертація Марченка Р.В. присвячена дослідженню інституціональних засад взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у країнах ЄС, у контексті удосконалення механізмів їх формування та реалізації в Україні. Дослідження виконане на кафедрі національної безпеки та підприємництва ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут».

Актуальність теми дослідження взаємодії засобів масової інформації та органів публічної влади зумовлена глибинними трансформаціями сучасного інформаційного суспільства, в якому комунікація стає ключовим ресурсом публічного управління. У межах такого суспільства, що часто описується через призму інформаційного суспільства, засоби масової інформації виконують не лише функцію інформування, але й виступають активними суб'єктами формування громадської думки, впливаючи на легітимність владних рішень та рівень довіри до інститутів держави. В умовах демократизації та розвитку публічного управління в Україні особливого значення набуває забезпечення прозорості, підзвітності та відкритості діяльності органів влади. Саме ефективна взаємодія із медіа дозволяє державним інституціям реалізовувати комунікативну функцію, сприяти участі громадян у процесах прийняття рішень та забезпечувати зворотний зв'язок із суспільством.

Додаткової актуальності темі надають сучасні виклики, пов'язані з інформаційною безпекою, поширенням дезінформації та гібридними впливами, що особливо загострилися в умовах російсько-української війни. Події, пов'язані з російським вторгненням в Україну, актуалізували питання ефективної державної інформаційної політики, стратегічних комунікацій та взаємодії з медіа як інструменту протидії інформаційним загрозам і консолідації

суспільства. Крім того, стрімкий розвиток цифрових технологій і соціальних медіа трансформує традиційні моделі комунікації між владою та громадськістю, розширюючи канали взаємодії та водночас ускладнюючи процеси регулювання інформаційного простору. Це потребує переосмислення державно-управлінських підходів до співпраці із засобами масової інформації, зокрема в частині балансування між свободою слова та необхідністю забезпечення національної безпеки. Тож дослідження взаємодії засобів масової інформації та органів публічної влади є надзвичайно актуальним як у теоретичному, так і в практичному вимірах, оскільки сприяє формуванню ефективних механізмів публічного управління, підвищенню якості державної політики та зміцненню демократичних інститутів.

2. ОЦІНКА ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ ДИСЕРТАЦІЇ

Перший розділ *«Теоретичні основи дослідження механізмів взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації»* формує теоретичне підґрунття дослідження, що дало змогу окреслити проблематику формування взаємодії органів публічної влади та засобів масової інформації, виокремити механізми взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації як в Україні так і в зарубіжних країнах.

У цьому розділі автор доводить, що засоби масової інформації відіграють ключову роль у відображенні суспільних процесів і формуванні громадської думки, водночас можуть виступати інструментом впливу та маніпуляції. З'ясовано, що ефективна взаємодія органів публічної влади із ЗМІ є необхідною для забезпечення об'єктивного інформування, розвитку громадської активності та залучення населення до реалізації державної політики. Рівень демократизації суспільства значною мірою залежить від розвитку незалежних медіа, інститутів громадянського суспільства та відкритості влади. Важливим теоретичним здобутком автора є те, що він фактологічно доводить, що у сучасних умовах, особливо в період суспільних трансформацій і воєнного часу, зростає значення прозорих і скоординованих механізмів взаємодії між владою та медіа як основи довіри і ефективного публічного управління.

Другий розділ *«Особливості взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у системі державного управління»* є дослідницьким та практикоорієнтованим. Здобувач виокремлює пріоритетні напрямки розвитку взаємодії органів публічної влади та засобів масової інформації у європейських країнах, досліджує організаційно-правові особливості механізмів взаємодії органів публічної влади і ЗМІ.

Особливу увагу приділено аналізу інституціональних перетворень взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у системі державного управління в Україні у контексті європейського виміру. Автор слушно, на основі ґрунтовного аналізу доводить, що у Європейському Союзі сформована складна, але збалансована модель взаємодії «влада – ЗМІ», яка поєднує принципи редакційної незалежності з елементами державного регулювання та підтримки. Ключовою аналітичною колізією є те, що декларована свобода медіа фактично співіснує з інституційним впливом

державних органів, зокрема Європейською комісією, що спрямовує розвиток медіасфери через нормативні та політичні механізми. Водночас така модель не суперечить демократії, а навпаки забезпечує стандарти прозорості, плюралізму та захисту журналістів, що закріплено, зокрема, у European Media Freedom Act.

Важливим є акцент на тому, що держава виступає не лише регулятором, а й гарантом безпеки та професійної незалежності журналістів, включаючи захист від тиску, переслідувань і необґрунтованих судових позовів. Автор зауважує, що європейська модель взаємодії «влада – ЗМІ» базується на принципі «керованої незалежності», де свобода медіа поєднується з відповідальністю та інституційною підтримкою. Для України імплементація такого підходу є стратегічно важливою, оскільки сприяє адаптації національної медіасистеми до європейських стандартів демократії та публічного управління.

Третій розділ *«Стан та проблеми взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у системі державного управління в Україні»* формує наукову новизну та рекомендації щодо удосконалення взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації. Зокрема автор констатує, що в Україні сформовано базову нормативно-правову основу взаємодії органів публічної влади та ЗМІ, зокрема через Конституцію України та Закон України «Про медіа», які декларують принципи свободи слова, незалежності медіа та невторчання держави. Водночас така взаємодія має переважно декларативний характер і не повністю забезпечена ефективними інституційними механізмами реалізації. Важливим кроком стало оновлення законодавства та його гармонізація з європейськими стандартами в межах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що визначає ЗМІ як інструмент демократичного врядування та комунікації між владою і суспільством. При цьому автор зазначає, що у практичній площині зберігаються суттєві проблеми, зокрема нормативна непослідовність, застарілі підходи попереднього регулювання та затримка адаптації до цифрової медіа реальності.

Дисертант зазначає, що суттєвою перешкодою є також інституційна неузгодженість між ключовими регуляторами, такими як Міністерство цифрової трансформації України та Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, що ускладнює формування цілісної державної політики у цій сфері. У результаті відсутність чітких механізмів координації та взаємодії призводить до розриву між нормативними приписами і реальними управлінськими практиками. Тож подальший розвиток взаємодії «влада – ЗМІ» в Україні потребує не лише вдосконалення законодавства, а й створення узгодженої інституційної моделі та стратегічного бачення цієї сфери в умовах євроінтеграції. Автором дослідження сформовані рекомендації, спрямовані на комплексне усунення нормативних та інституційних дисбалансів у взаємодії органів публічної влади і ЗМІ, які проявляються в нечіткості повноважень регулятора, колізіях законодавства та обмеженій ефективності механізмів реалізації свободи слова. Ключовим вектором запропонованих змін є уточнення та розширення положень Закону України «Про медіа», зокрема щодо функцій і меж діяльності Національної ради, що має забезпечити прозорі та зрозумілі правила регулювання медіасфери. Важливим елементом виступає зменшення

ризиків надмірної централізації та монополізації інформаційної політики через перерозподіл повноважень і впровадження принципу партнерської взаємодії між державою та ЗМІ. Окремий акцент зроблено на необхідності інституційної координації між Нацрадою, Міністерством цифрової трансформації та Міністерством культури, що формує основу для цілісної та узгодженої інформаційної політики. У підсумку, реалізація запропонованих заходів здатна підвищити рівень демократичності, інформаційної відкритості та стійкості медіасередовища України в умовах євроінтеграції та безпекових викликів.

3. НАУКОВА НОВИЗНА ТА ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Наукова новизна дисертаційного дослідження є достатньою та обґрунтованою. До найсуттєвіших здобутків варто віднести:

- представлено наукове бачення функціонального та організаційного забезпечень концептуальної моделі удосконалення механізмів взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у системі державного управління, що відрізняється від існуючих поєднанням власне політичного, інформаційного та легіслативного складників аплікації державно-управлінської парадигми регулювання національного медіаринку в його співвідношенні із потребами влади та громадянського суспільства України в умовах протидії російській військовій агресії та одночасно – реалізації євроінтеграційного поступу;

- удосконалення понятійно-категорійного апарату науки державного управління шляхом здійснення огляду дискурсного поля проблематики формування взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації, що відрізняється від уже існуючих фокусуванням уваги на процесах демократизації інформаційного середовища, в цілому, та медіа зокрема, що виступає ключовим фактором розвитку найважливіших інститутів сучасного суспільства;

- удосконалення теоретичних підходів щодо розгляду механізмів взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації, що відрізняються від існуючих уведенням у дискурсне поле тези про те, що процес забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів держави обумовлює необхідність: застосування широкого спектру сучасних інформаційно-мережових технологій; створення належних умов для застосування інноваційних технологій в інформаційних процесах; використання спеціальних алгоритмів для знеособлення персональних даних особистості - ініціатора запиту інформаційних відомостей; законодавчого забезпечення, на загальнонаціональному рівні, вільного пересування інформаційних потоків та безперешкодного розвитку інформатизацій цих процесів; належної участі держави, окремих адміністративно-територіальних одиниць, у глобалізаційних процесах для усунення перешкод для вільного переміщення інформаційних мас між містами та регіонами;

- розуміння стану взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у системі державного управління, що відрізняється від існуючого концентрацією на наступних концептуальних положеннях та доктринально-законодавчих апропріаціях: забезпечення чільного місця громадянського суспільства України у реалізації інтересів ЗМІ шляхом їхнього прямого впливу

на висвітлення подій політичної дійсності (представницько-демократична проєкція, що дозволяє ЗМІ діяти в інтересах проактивного населення); впровадження ролі державного спрямування та контролю за діяльністю ЗМІ в рамках відкритості, неприпустимості узурпації та втручань у професійні ітерації як чинник автоматичного унеможливлення негативних дій щодо ЗМІ та (або) журналістів безпосередньо від представників владно-урядового та урядово-управлінського апаратів.

4. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ТА АПРОБАЦІЯ

Практичне значення дисертації реалізується запропоновану автором концептуальну модель удосконалення взаємодії органів публічної влади і засобів масової інформації у системі державного управління шляхом регулювання національного медіаринку в його співвідношенні із потребами влади та громадянського суспільства, застосовуючи показники інформаційно-медійної демократії (питання захисту журналіста та ЗМІ), а саме: реалізація стандартів множинності (відкритості) медіаринку в Україні; формування меж забезпечення політичної незалежності в аспекті медіа діяльності в Україні; доведення факту, що соціальна інклюзія у вимірі провадження діяльності журналіста та діяльності ЗМІ як інституції оперативного інформаційного мовлення у співробітництві із органами публічної влади) повинні розглядатися у Національному моніторі медійної демократії крізь призму правової, економічної та політичної сегментації, що підлягає реалізації як органами державного управління, так і власне засобами масової інформації (ЗМІ).

Апробація здійснена в межах науково-практичних конференцій. Практичне впровадження підтверджено довідками про впровадження результатів дисертаційної роботи.

5. ЗАУВАЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ

Загальна позитивна оцінка роботи не виключає низки зауважень і питань, які рецензент пропонує для обговорення під час публічного захисту.

1. Багаторічний досвід автора дисертації у сфері медіа, на нашу думку, можна було б використати більш ефективно, маючи змогу здійснювати збір емпіричної інформації від безпосередніх суб'єктів медіасередовища. Це значно б підсилило аналітичний та підсумково-рекомендаційний блоки дисертаційної роботи.

2. Доречно було б більш ґрунтовно описати, у чому ж полягає оптимальна модель інституційного забезпечення взаємодії влади та ЗМІ, зокрема щодо розподілу повноважень між Нацрадою, Мінцифрою та іншими органами.

3. Оскільки в роботі є рекомендації щодо внесення змін до Конституції, які неможливо реалізувати, допоки в країні триває правовий режим воєнного стану, а рекомендації є дійсно слухними, необхідно було б запропонувати ефективний механізм вирішення зазначеної проблеми без внесення змін в Основний закон.

4. Досліджуючи процеси взаємодії, варто було б більш ґрунтовно дослідити, які механізми сприятимуть реальному, а не декларативному партнерству між органами публічної влади та засобами масової інформації.

5. Вартувало б дослідити питання, як мінімізувати вплив правового режиму воєнного стану на обмеження свободи слова без шкоди для національної безпеки.

6. Доречно було б, на нашу думку, акцентувати в дисертаційній роботі увагу на тому, як інтегрувати європейські стандарти діяльності медіа в національну практику без створення нових правових колізій.

6. ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Марченка Романа Валерійовича «Взаємодія засобів масової інформації та органів публічної влади: державно-управлінський аспект» є самостійним завершеним науковим дослідженням, що вирізняється системністю підходу, інституційно-функціональним ракурсом аналізу та орієнтацією на прикладний результат. Дослідження виконане самостійно, ґрунтовно й відповідає сучасним вимогам наукової роботи з обраної теми.

Враховуючи вищезазначене, вважаю, що дисертація Марченка Романа Валерійовича «Взаємодія засобів масової інформації та органів публічної влади: державно-управлінський аспект» відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та повністю задовольняє вимоги постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а також відповідає нормам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (з наступними змінами) щодо структури та оформлення дисертаційних робіт.

З огляду на вищезазначене, здобувач заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

професор кафедри національної
безпеки та підприємництва
Факультету менеджменту, фінансів та маркетингу
Національного університету
«Київський авіаційний інститут»,
доктор наук з державного управління,
професор

04 червня 2026 року

Ірина ГРИЩЕНКО
Грищенко І. Васильовна
Грищенко І. Васильовна
Грищенко І. Васильовна